

GAZETA KOSZYCKA

ISSN 1234-0952

Nr 2(8)

WIADOMOŚCI GMINNE

lipiec 1996

Rys. Z.A. Sobczyk

Kościół parafialny pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Książnicach Wielkich

Książnice Wielkie

Gdzie leżą Książnice Wielkie?

Wisła, opuszczając Kraków, płynie w kierunku północno - wschodnim, po jej lewej stronie biegnie szlak nadwiślański. Tym szlakiem podróżowały pokolenia od najdawniejszych czasów. Dzisiaj znajduje się tu droga asfaltowa, którą jadąc z Krakowa, mijamy po stronie prawej wysoką wieżę starodawnej świątyni Cystersów w Mogile, dalej Igołomię, Nowe Brzesko, Hebdów i na 40-tym kilometrze od Krakowa wspina się na dość stromą Górę Jaksicką. Z południowej strony teren obniża się i Wisła płynie wokół starego zamczyska w Morsku. Dalej za Wisłą na horyzoncie widoczne są zalesione niziny podkarpackie, a przy dobrej pogodzie odślaniają się nawet szczyty Tatr. Z północnej strony teren łagodnie opada, przechodzi w łąki, wśród których rozlewa się rzeka Szreniawa. Tą pochyłością prowadzi szosa w kierunku Koszyc. Z tego miejsca, w stronę północy widoczny jest Kościół w Książnicach Wielkich.

Książnice Wielkie znajdują się w południowej części kotliny Nidy, na szlaku nadwiślańskim Kraków-Sandomierz. Gmina Koszyce graniczy z woj. krakowskim i tarnowskim. Tu krzyżują się szlaki komunikacyjne Kraków - Busko Zdrój - Kielce, Kraków - Koszyce-Tarnobrzeg - Stalowa Wola, Kraków - Koszyce - Tarnów (przez prom) do Rzeszowa, Koszyce - Proszowice - Miechów, Kraków - Koszyce - Kazimierza Wielka - Pińczów.

Co mówią źródła historyczne o Książnicach Wielkich?

Pierwsze informacje źródłowe o Książnicach Wielkich pochodzą z XV w. Zamieścił je w "Księdze uposażeń diecezji krakowskiej" średniowieczny dziejopisarz Jan Długosz. Podaje on informację, że Judyta królowa Polski, żona Władysława Hermana była córką Władysława, księcia Czech. Okazała ona swą hojność przekazując klasztorowi w Tyńcu miejscowość Książnice wraz z ludnością, służbą i dobrami. Działo się to około 1080 - 1086 r.

Zanim dobra w Książnicach zostały подарowane klasztorowi tyńickimu, dotychczasowymi właścicielami Książnic byli książęta należący do rodu królewskiego. Świadczy o tym sama nazwa. W najstarszych źródłach spotykamy nazwę "Xegnicz" lub "Xenicz" a Długosz używa nazwy "Xyangnicze" i "Xsiagnicze". Badania nad kwestią darowizny Książnic dla Tyńca przeprowadził Tadeusz Wojciechowski stwierdzając, że Długosz popełnił pomyłkę. T. Wojciechowski zauważa, że w badaniach dokumentów tyńickich pominięto wiadomość źródłową starszą o 70 lat, która mówi, że założycielami klasztoru byli król Bolesław Śmiały i jego żona Judyta, księżniczka ruska córka Światosława, która przy koronacji otrzymała zachodnie imię - Judyta. Książnice więc zostały oddane opactwu tyńickiemu przez żonę Bolesława Śmiałego i miało to miejsce w 1077 r. lub 1078 r.

Kto jest autorem ołtarza w Kościele Parafialnym w Książnicach Wielkich?

Pierwsza wzmianka źródłowa o kościele w Książnicach pochodzi z XV w. i zamieścił ją J. Długosz podając, że wieś Książnice miała drewniany kościół parafialny pod wezwaniem św. Stefana króla. Książnicka świątynia istniała już XII w. kiedy to cześć św. Stefana była żywa i popularna.

W 1484 r., pierwsza świątynia musiała ustąpić miejsca nowemu również drewnianemu kościołowi, zbudowanemu przez zasłużonego dla Książnic plebana Mikołaja z Koprzywnicy, który własnymi środkami i nakładami wybudował kościół. Kościół ten został konsekrowany w 1487 r. przez Pawła, biskupa pomocniczego krakowskiego, pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i św. Stefana króla węgierskiego.

Prepozyt Mikołaja z Koprzywnicy był fundatorem znajdującego się w głównym ołtarzu późnogotyckiego poliptyku, który należy do najcenniejszych zabytków sztuki sakralnej w kościele książnickim. Od dłuższego czasu toczy się dyskusja, czy poliptyk ten wykonał sam Wit Stwosz, czy też jego uczniowie.

Wit Stwosz przybył do Krakowa w 1477 r. w celu wykonania wielkiego ołtarza w kościele Najświętszej Maryi Panny w Krakowie. Pracował nad nim 12 lat i wykończył go w 1489 r. Siedem lat później wyjechał do Norymbergi.

Co do ołtarza książnickiego, to został on wykonany w 1491 r. na zamówienie Mikołaja z Koprzywnicy, czyli w czasie kiedy Stwosz był jeszcze w Krakowie. Ten późnogotycki poliptyk z całą pewnością pochodzi ze szkoły artystycznej w Krakowie. Niektórzy uważają ten zabytek za dzieło ucznia z pracowni Stwoszowej wskazując na malarza i snycerza Mikołaja, pomocnika Stwosza. Prof. Zdzisław Kępiński sformułował tezę, że projekt ołtarza książnickiego jest dziełem samego mistrza. Prof. Z. Kępiński uważa, że skrzydła poliptyku są własnoręcznym dziełem Wita Stwosza. Stwierdza, że "Sam w sobie poliptyk w Książnicach Wielkich pozostanie nieocenionym pomnikiem wielostronności twórczych mocy mistrza".

*W oparciu o książkę
Ks. Józefa Gurdy "parafia
Książnice Wielkie. Zarys dziejów"
opracowała Halina Kierońska-Łazarz.*

Książnicke Epitafium

3 kwietnia w Niedzielę Zmartwychwstania Pańskiego zmarł w Warszawie w wieku 68 lat Prof. Henryk Kupiszewski, pierwszy ambasador Rzeczypospolitej Polskiej przy Stolicy Apostolskiej od czerwca 1990 roku oraz przy Zakonie Kawalerów Maltańskich od czerwca 1991 roku.

Profesor Henryk Kupiszewski urodził się w 1927 roku w Książnicach Wielkich w rodzinie chłopskiej o starych i pięknych tradycjach. Młodość Jego, ta już świadoma, przypadła na ciężkie czasy okupacji niemieckiej.

Na osobowość Prof. Kupiszewskiego, a tym samym i jego przydatność wywarli wpływ obydwój rodzice, ale oddziaływali na różne sfery Jego życia. Po matce odziedziczył psychiczne cechy charakteru: łagodność, spokój, życzliwość jaka Go cechowała w stosunku do innych ludzi. Wpływ ojca był większy i wyraźniejszy w sferze intelektualnej. W czasie okupacji Prof. Kupiszewski uczył się sam czasami tylko korzystając z konsultacji nauczycieli. Zaraz po wyzwoleniu udał się do Bochni i tam skończył szkołę średnią. Następnym etapem Jego edukacji był Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, gdzie studiował prawo. Po wyjeździe do Warszawy pracował w Instytucie Prawa Antycznego i Papirologii Uniwersytetu Warszawskiego. Studiował również prawo rzymskie w Münster. W 1964 roku uzyskał tytuł *veniam legendi* z dziedziny prawa rzymskiego. W 1971 roku został profesorem nadzwyczajnym, a w 1987 roku - profesorem zwyczajnym Wydziału Prawa i Administracji U.W. i Wydziału Prawa Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Był członkiem wielu polskich i międzynarodowych towarzystw naukowych oraz autorem ponad stu prac naukowych opublikowanych w czasopiśmie specjalistycznych.

W 1990 roku został mianowany ambasadorem RP przy Stolicy Apostolskiej. 16 czerwca w czasie składania listów uwierzytelniających dał wyraz w swoim przemówieniu głębokiemu przekonaniu o chrześcijańskich korzeniach i wartościach obecnych w dzisiejszych dążeniach do jedności Europy. Przez niemal cztery lata będąc ambasadorem RP zapisywał nową kartę bogatych powiązań i kontaktów między Polską a Stolicą Apostolską. Dwa lata po śmierci Profesora Kupiszewskiego Mieszkańcy Książnic Wielkich postanowili uczcić pamięć o tym, który wyszedł spośród nich. Dowodem ich wdzięcznej pamięci jest tablica epitafijna, której ceremonia odsłonięcia odbyła się 15 czerwca 1996 r.

Uroczystość odsłonięcia Epitafium poświęconego Henrykowi Kupiszewskiemu uświetnili najwyżsi dostojnicy Kościoła.

Jego Eminencja Ks. Kardynał Franciszek Macharski, Metropolita Krakowski.

Jego Ekselencja Ks. Arcybiskup Józef Kowalczyk, Nuncjusz Apostolski.

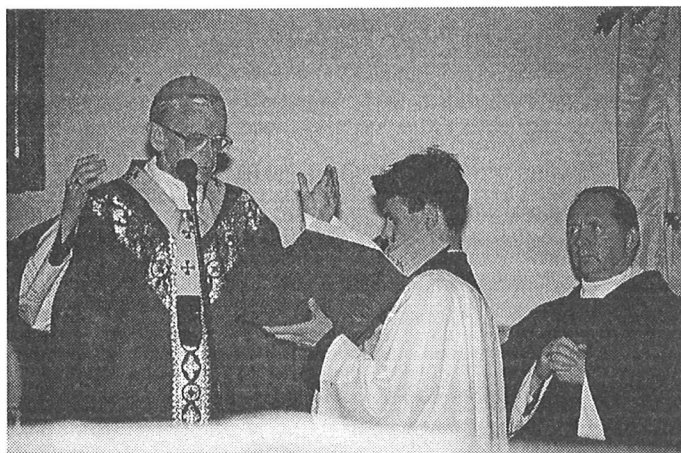
Jego Ekselencja Ks. Biskup Kazimierz Ryczan, Ordynariusz Kościoła Kieleckiego.

Jego Ekselencja Ks. Biskup Mieczysław Jaworski, Biskup Pomocniczy Kielecki.

Jego Ekselencja Ks. Biskup Tadeusz Pieronek, Sekretarz Generalny Episkopatu Polski.

Procesja liturgiczna z plebani i do kościoła.

Rozpoczęcie Eucharystii - Jego Eminencja Ks. Kardynał Franciszek Macharski. Obok widoczny Jego Ekscelencja Ks. Biskup Kazimierz Ryczan Ordynariusz Kościoła Kieleckiego, który powitał zgromadzonych na początku Mszy Świętej.

Kiedy rozświetloną drogą z plebanii nadchodziła procesja liturgiczna z udziałem dzieci i ministrantów, grzmot gorzkowskiej orkiestry nappełnił kościelne wzgórze. Prowadzona dźwiękami pieśni religijnych i patriotycznych procesja weszła do kościoła, gdzie pieśnią "Zwycięzca śmierci" rozpoczęła się msza święta koncelebrowana, pod przewodnictwem J.Em.Ks. Kardynała Franciszka Macharskiego. Wszystkich zgromadzonych na tej niecodziennej uroczystości powitał J.E.Ks. Biskup Kazimierz Ryczan. Następnie J.E.Ks. Biskup Mieczysław Jaworski odczytał Telegram Sekretariatu Stanu Stolicy Apostolskiej przekazany J. E.Ks. Biskupowi Kazimierzowi Ryczanowi:

Watykan, 1 czerwca 1996 r.

Ekscelencjo,
Najczcowniejszy Księżu Biskupie,

Niniejszym przekazuję Księdzu Biskupowi Telegram następującej treści:

Jego Ekscelencja
Ks. Bp Kazimierz RYCHAN
Biskup Kielecki

Jego Świątobliwość Jan Paweł II łączy się duchowo ze Wspólnotą Parafii Książnice Wielkie zebraną na uroczystości odsłonięcia epitafium poświęconego pamięci Prof. Henryka Kupiszewskiego.

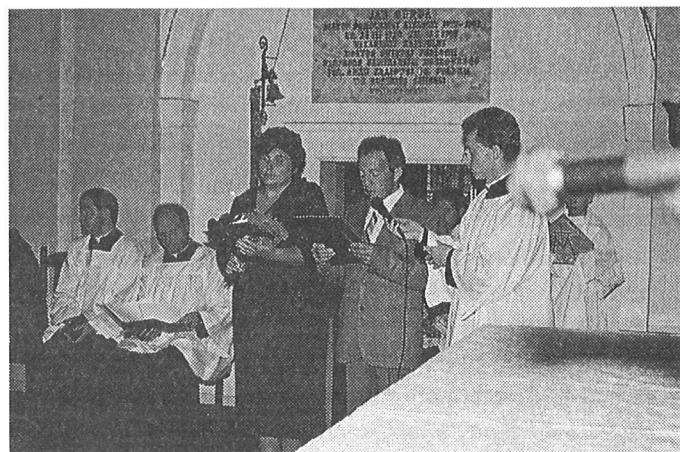
Zapisał się On głęboko w sercach swych Rodaków i w dziejach współczesnej Polski. Całe swe życie, pracę naukową i dyplomatyczną misję spełniał w duchu służby człowiekowi, narodowi i Kościołowi. Źródło, z którego czerpał Prof. Kupiszewski natchnienie, entuzjazm i siłę był Chrystus «droga, prawda i życie» (por. J 14, 6).

Pozostanie dla przyszłych pokoleń przykładem umiarkowania najwyższych wartości ludzkich i chrześcijańskich, których zawsze bronił i konkretnie realizował w swoim życiu.

Jego Świątobliwość poleca Bogu w modlitwie całą Parafię Książnice Wielkie, a zwłaszcza Rodzinę śp. Prof. Henryka Kupiszewskiego, i na ręce Księdza Biskupa przesyła wszystkim swe Apostolskie Błogosławieństwo.

Arcybiskup Giovanni B. Re
Substytut

Watykan, dnia 1 czerwca 1996 r.

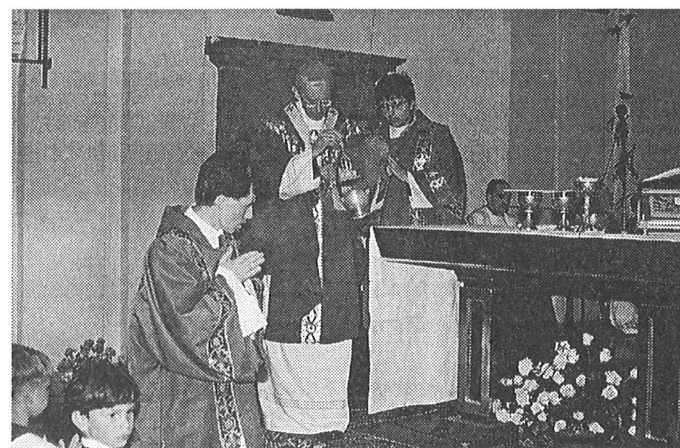

Powitanie zgromadzonych przez przedstawicieli parafii Państwa Doroci i Jerzego Nowaków.

Zaszczyt powitania w imieniu parafian przypadł p.p. Doroci i Jerzemu Nowakom. Zwracając się do wszystkich czcigodnych Księży Biskupów, Rodziny Zmarłego Ambasadora i wszystkich gości, Pan Jerzy Nowak m.in. powiedział "(...) cieszymy się, jako wspólnota parafialna, z obecności tak wielu godnych czci i szacunku Gości. Wiele lat temu, na tym maleńkim skrawku Polski, dzięki współpracy Kościoła i szkoły, powstało środowisko, z którego mogli wyjść ludzie, którymi się dziś chlubimy.

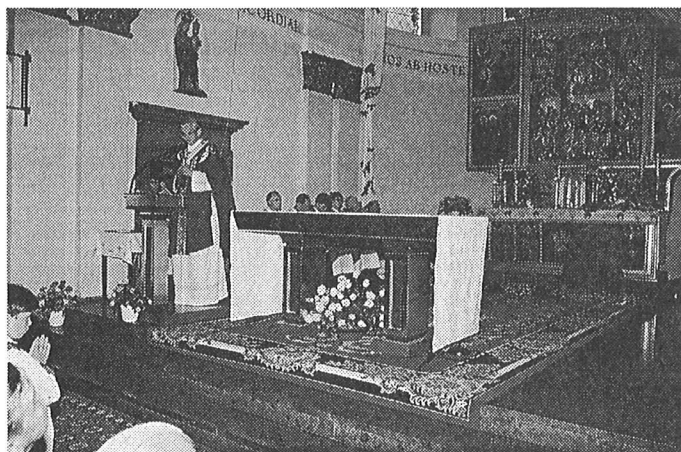

Przygotowanie darów i okadzenie ołtarza

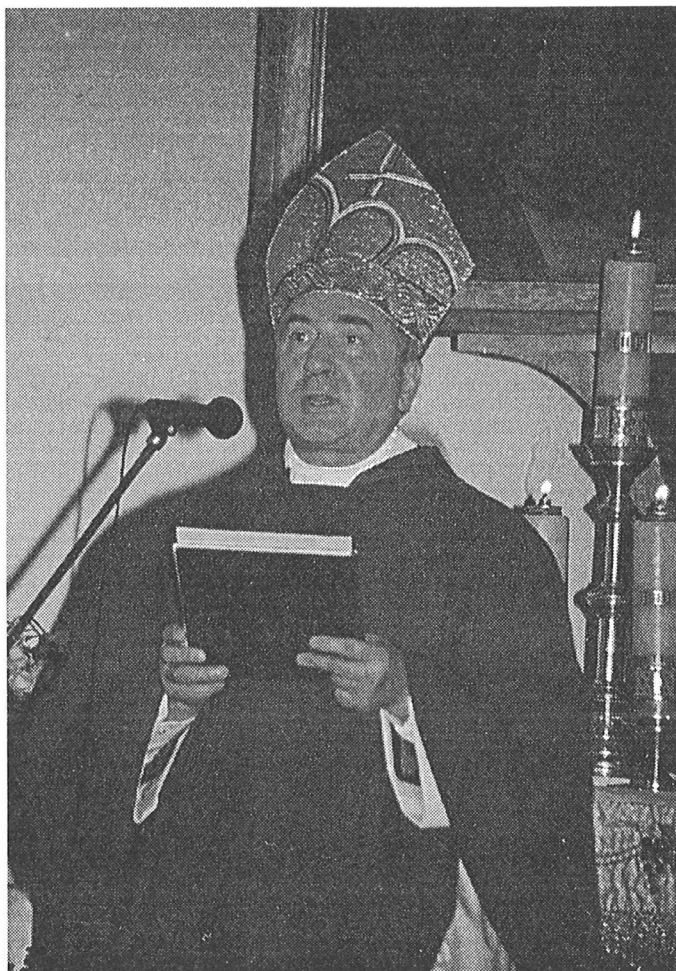
Liturgia Eucharystii - Prefacja. Główny Celebrans - J.Em.Ks. Kardynał Franciszek Macharski. Od lewej na zdjęciu J.E.Ks. Biskup Mieczysław Jaworski - Biskup Pomocniczy Kielecki, J.E.Ks. Arcybiskup Nuncjusz Józef Kowalczyk, J.E.Ks. Biskup Kazimierz Ryczan Ordynariusz Kościoła Kieleckiego, J.E.Ks. Biskup Tadeusz Pieronek Sekretarz Generalny Konferencji Episkopatu.

Homilia wygłoszona przez Jego Eminencję Ks. Kardynała Franciszka Macharskiego.

Sluchający słów homilii Księdza Kardynała - na zdjęciu od prawej żona zmarłego Ambasadora p. M. Kupiszewska, obok Ambasador RP przy Stolicy Apostolskiej Stefan Frankiewicz, z lewej strony prof. dr hab. Witold Wołodkiewicz - Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego

Przemówienie J.E.Ks. Arcybiskupa Nuncjusza Józefa Kowalczyka wygłoszone po modlitwie po komunii św.

Pan Ambasador jest jednym z nich. Epitafium, jakie zostało umieszczone w naszym kościele, i które dzisiaj uroczystie zostanie odsłonięte będzie przypominać i zobowiązywać nas, a także nasze dzieci, do wierności tym wartościom, które stały się dla Profesora Henryka Kupiszewskiego drogą pięknego człowieczeństwa i drogą pięknej i odważnej służby Kościołowi i Ojczyźnie..."

W dalszej części Mszy Świętej J.Em.Ks. Kardynał F. Macharski wygłosił homilię. Po Liturgii Eucharystii i modlitwie po Komunii Św. przemówienia rozpoczął swym słowem J.E.Ks. Arcybiskup J. Kowalczyk. W przemówieniu dał wyraz swojej radości, uznania i podziękowania dla mieszkańców Książnic Wielkich "(...)" którzy poprzez Epitafium pragną zachować osobę Zmarłego, Jego działalność we wdzięcznej pamięci(...) Ksiądz Arcybiskup wyraził również życzenie "(...)" aby Książnicke Epitafium jeszcze lepiej utrwaliło w naszych sercach postać Henryka Kupiszewskiego, który wielkodusznie i z oddaniem pełnił służbę dyplomatyczną celem podtrzymania, ożywiania i zacieśniania relacji między Polską - tak bardzo bliską sercu Papieża - i Stolicą Świętą. (...) Niech skłania przechodzących obok tego epitafium do twórczej

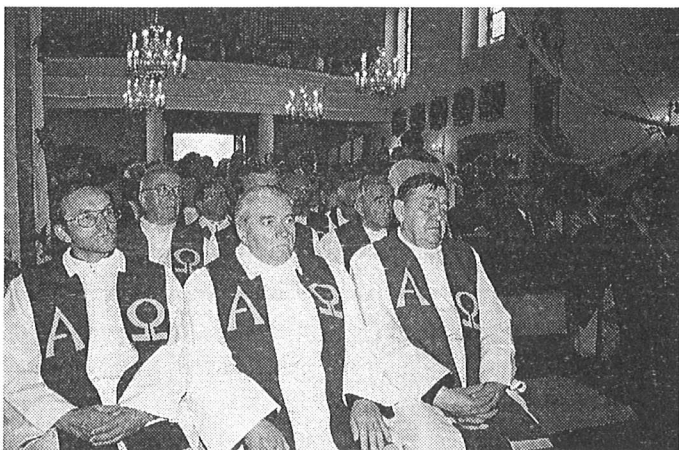
refleksji nad naszym wkładem w budowę przyszłości Polski, jako kraju sprawiedliwości, prawdziwej wolności, gdzie wszyscy obywatele jednoczą się wokół autentycznych wartości, wokół wspólnego dobra - Polski...".

Po tych jakże pięknych słowach J.E.Ks. Arcybiskupa swą mowę wygłosił obecny ambasador RP przy Stolicy Apostolskiej Pan Stefan Frankiewicz. Wszystkim zapadły w pamięci Jego słowa,

Przemówienie obecnego Ambasadora RP przy Stolicy Apostolskiej Pana Stefana Frankiewicza.

w których podkreślał jak ważne są korzenie w kształtowaniu naszych osobowości, naszego ducha. Nazwał to pięknie "matymi

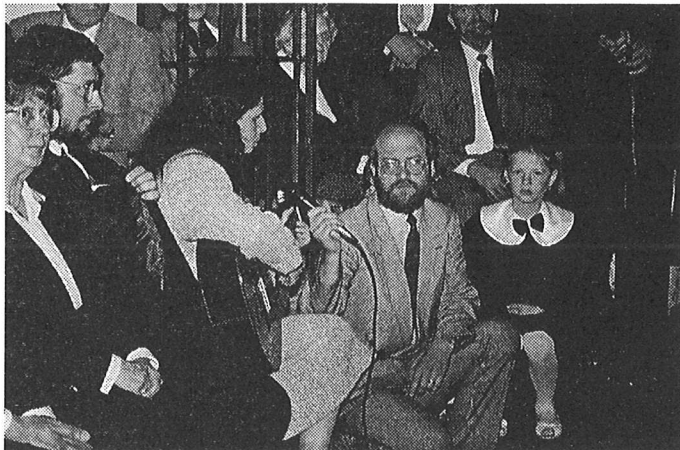
Księża Koncelebransi

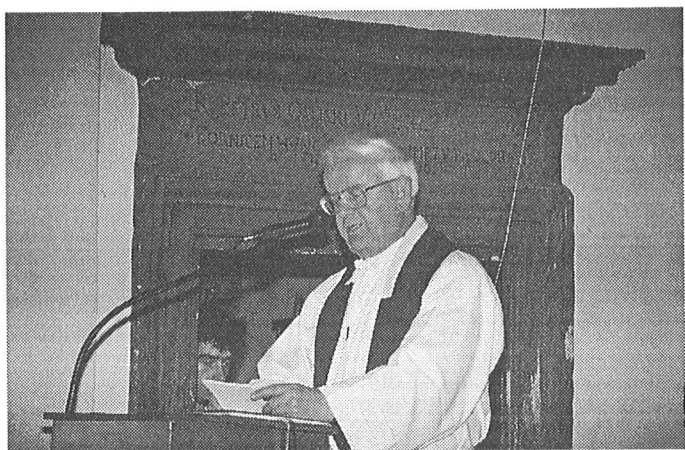
Księża Koncelebransi

ojczyznami", które jeśli potrafimy ocalić w sobie i być im wiernymi - są dla nas otwartą bramą do "ojczyzn wielkich", do całego świata. Taką małą ojczyznę pielęgnował w sobie z wielkim szacunkiem i dumą Profesor Henryk Kupiszewski. Kształt Jego wspaniałej osobowości zbudowany był właśnie na mocnych fundamentach głębokiej wiary, wyniesionej z chłopskiej rodziny, wiary zahartowanej w ponurych latach okresu stalinowskiego. Pan Ambasador Frankiewicz przypomniał również wszystkim o wielkiej bezinteresowności, najwyższych kwalifikacjach intelektualnych i szczególnej skromności w sprawowaniu delikatnej i odpowiedzialnej misji. Podkreślił również jak wielkim zaufaniem i szacunkiem Prof. Kupiszewski cieszył się ze strony Papieża Jana Pawła II. W tym bardzo serdecznym przypomnieniu osoby Zmarłego Ambasadora Frankiewicza szczególnie zaznaczył swoje szczęście obcowania z człowiekiem tak niezwyklej mądrości i prawości.

Następnymi mówcami, którzy przywołali pamięć o zmarłym byli przedstawiciele wyższych uczelni: Akademii Teologii Katolickiej. Jego Magnificencja Ks. Prof. Dr hab. Jan Łach i Uniwersytetu Warszawskiego - Prof. dr hab. Witold Wołodkiewicz.

Śpiew - dziękczynienie po Komunii Św.

Przemawiający Jego Magnificencja Ks prof. dr hab. Jan Łach - Rektor Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie

Obydwaj dostojni goście z ogromnym szacunkiem mówili nieprzeciętnych kwalifikacjach, intelekcie i wiedzy wykorzystywanej maksymalnie w życiu i pracy poświęconej innym.

Po tych wystąpieniach nadszedł czas na najważniejszy moment w całej uroczystości - odsłonięcie i poświęcenie Epitafium.

Odsłonięcie i poświęcenie epitafium

Aktu tego dokonał J.Em.Ks. Kardynał Franciszek Macharski w asyście J.E.Ks. Arcybiskupa J. Kowalczyka, J.E.Ks. Biskupa K. Ryczana, J.E.Ks. Biskupa M. Jaworskiego, J.E.Ks. Biskupa T. Pieronka.

Epitafium - tablica z brązu.

Tekst napisu:

Henryk Kupiszewski
Syn ziemi Książnickiej
1927-1994

pierwszy ambasador Trzeciej Rzeczypospolitej
przy Stolicy Apostolskiej i Zakonie Kawalerów Maltańskich
(1990-1994)

profesor Uniwersytetu Warszawskiego i Akademii Teologii
Katolickiej

"Człowiek szczerze miłujący Kościół z wielką kompetencją
i oddaniem reprezentujący naszą Ojczyznę
przy Stolicy Apostolskiej"

(Jan Paweł II Papież)

W drugą rocznicę śmierci - Rodacy

Kościół zadrżał pieśnią - hymnem "Boże Coś Polskę" i na pewno w tej chwili wielu uczestników tego wydarzenia poczuło moc ogromną i jedność w przepelnionych wiarą sercach i ubogaconych tym przeżyciem duszach. Siłą setek głosów zawisło wzruszenie pod sklepieniem pięknego książnickiego kościoła.

Słowo od rodziny, wygłoszone przez brata śp. Ambasadora - Władysława Kupiszewskiego profesora U.W.

Ostatnim przemawiającym spośród zaproszonych gości był brat Śp. Henryka Kupiszewskiego - Władysław Kupiszewski profesor Uniwersytetu Warszawskiego. Na wstępie swojego przemówienia wyraził obawę "czy wypada komuś bliskiemu, jak on, mówić o zmarłym, czy nie będzie to odczytane jako pewnego rodzaju homagium rodzinne, jako coś zbyt osobiste, a tym samym pozbawione obiektywnej wymowy i wartości". Profesor Władysław Kupiszewski mówił o znaczeniu rodzinnego domu w życiu zmarłego Brata, o korzeniach z których wyrastał, i które warunkowały Jego późniejsze poczynania, zachowania i dokonania.

Z wdzięcznością zwrócił się do mieszkańców Książnic Wielkich i tutejszego Proboszcza, Księdza Wiesława Barana, że postanowili ocalić wspomnienie po swym wielkim Rodaku i upamiętnić Jego osobę epitafijną tablicą w rodzimej świątyni.

Po błogosławieństwie, na zakończenie Mszy Św. wszyscy zebrani odśpiewali pieśń "Z dawna Polski", a na zewnątrz kościoła czekała na wychodzących wspomniana już orkiestra dęta

Orkiestra dęta z Gorzkowa prowadzona przez Ks. Kanonika Andrzeja Biernackiego uświetniła uroczystość.

z Gorzkowa prowadzona przez Księdza Kanonika Andrzeja Biernackiego, która brawurowo wykonała kilkanaście utworów i była wspaniałym akcentem w tej religijno-patriotycznej uroczystości.

Wśród wymienionych już znamienitych gości byli również: Prof. Janusz Sondel z U.J. w Krakowie, Rektor Kolegium Polskiego w Rzymie - Ks. dr Marian Rola, J.M.Ks. Marian Florczyk -Rektor

WSD w Kielcach, Prof. Marek Kuryłowicz z UMCS w Lublinie, przedstawiciele Kurii Diecezjalnej w Kielcach, przedstawiciele Kapituły Katedralnej w Kielcach, przedstawiciele Kapituły Wiślickiej, Księża z Diecezji Kieleckiej, Księża z Dekanatu, Księża Rodacy, z Ks. Infułatem Józefem Gurdą na czele.

Władze wojewódzkie reprezentował Wojewoda Kielecki inż. Zygmunt Szopa a władze gminy Wójt Gminy Koszyce mgr Stanisław Rybak. Obecny był również Poseł Ziemi Kieleckiej p. Mirosław Pawlak.

Wśród zaproszonych gości była również kilkunasto osobowa grupa z Włoch.

Dopełnieniem Książniczego Święta, acz już po części oficjalnej była wspólna wieczerza zorganizowana dla gości przez rodz. Śp. Henryka Kupiszewskiego, Proboszcza tutejszej parafii Księdza Wiesława Barana, Parafialny Komitet Organizacyjny, Grono Nauczycielskie, Stowarzyszenie Rodzin Katolickich i Parafian. Gościny użyczył w swojej szkole Dyrektor Szkoły p. Adam Król.

Mieszkańcy parafii wracali do swoich codziennych spraw i zajęć, ale wracali ubogaceni świadomością cennych wartości, które powróciły tym niecodziennym wydarzeniem do Książnic, do Małej Ojczyzny.

*Zofia A. Sobczyk
Wykorzystano fragmenty
przemówień,
wspomnienia
Rodziny o Profesorze.*

Dziękujemy za udostępnienie
materiałów
p. Honoracie Dębskiej
i p. Stanisławie Glińskiej
Zdjęcia R. Stojek.